

en lægbroder får vi indgående indblik i kunsten at lave glasvinduer, og i 1495 anskaffede man en trykpresse. Indgående skildres også visse kvinders liv og forhold, især priorindernes og Birgittas datter Katarinas. Munkene skrev på latin – et tidstypisk »brugslatin«, som var den naturlige måde at kommunikere på. Omkring 1.200 notitser af varierende længde og indhold fortæller småt og stort fra klosterets verden, en gang imellem krydret med sensationelle oplysninger eller mere omfattende redegørelser udefra. Især får vi meget at vide om 1460'ernes politiske stormvejr med klar stillingtagen mod Christian I. i en fremstilling, der har litterære kvaliteter; kortfattet men bestemt tager man også afstand fra dronning Margrete, som skriveren mener kun har sørget for sit verdslige bedste.

Inden for dobbeltklosterets klausur fandtes ifølge reglerne 60 nonner, otte lægbrødre, fire diakoner og 13 præstebroder – de sidstnævnte skulle fungere som liturger, prædikanter og skriftefædre. Dertil kom et antal lægbrødre og -søstre. Oplysningerne er hemmelige og fortrolige, og det har aldrig været meningen, at indholdet skulle præsenteres for et eksternt publikum. To håndskrifter er bevaret efter klosterets definitive lukning i 1595, da de blev ført til Vadstena slot og senere til Uppsala Universitetsbibliotek. Den meget kyndige latinist Claes Gejrot har sørget for en nyoversættelse af det omfattende diarium og forsynet det med indgående kommentarer. Den latinske originaltekst genfindes på venstre side, oversættelsen på den højre i det digre værk. Oversætteren har lagt stor vægt på at gengive et så almindeligt og uhøjtideligt sprog som muligt, og han lykkes også helt med at gengive originaltekstens ordvalg i en meget forståelig og letlæselig form, selv om man ikke altid er helt enig med alle hans tolkninger. Hermed har vi en sand

guldgrube for alle, som vil kende dagligdagen i Norden i senmiddelalderen nærmere. Hvis man er interesseret i flere detaljer om det mærkelige diarium, kan man studere videre i Gejrots egen videnskabelige produktion fra 1988-1994 og den litteratur, som findes i den omfattende bibliografi.

Michael Linton

Erik Ringmar: *Identity, Interest and Action: A cultural explanation of Sweden's intervention in the Thirty Years War*. (Cambridge University Press, 1996). 284 s., 40 £.

Så meningsløs krig under alle omstændigheder må være, hjælper rationelle forklaringer ifølge Erik Ringmar fra London School of Economics intet: end ikke Johan Huizingas forsøg på at forklare væbnede opgør som en forlængelse af leg eller Clausewitz' forkyndelse af krig som forlængelse af politik og diplomati. Budskabet fra den preussiske kasernestat heroiserer egentlig kun Huizingas pessimistiske tolkning (som moderne socialantropologisk forskning har taget op).

Stadig ifølge forfatteren skyldes krig ikke forsvar for vore interesser, men for vor identitet. Klogeligt føjer han til, at teori sjældent overbeviser nogen ud over nazistiske, kommunistiske eller shiitiske fanatikere. Lad gå med de første, men på muslimer hviler pligten til hellig krig som en religiøs forpligtelse, som falder helt uden for mønstret.

Ringmars kendskab til den svenske diskussion synes at være såre begrænset, og i hvert fald gik Sverige ikke i krig for at forsvare sin identitet (snarere at skabe den), men på grund af et kompleks af mange forskellige årsager. Man savner Hugh Trevor-Ropers kloge parallelisering mellem forsøgene på at afværge Trediveårskrigen og Chamberlains appeasement-politik, og forfatte-

ren kunne have fået mere ud af M.P. Gutmans nøgterne analyse (*Journal of Interdisciplinary History* 18, 1988). Hele Ringmars korstog mod svensk og international forskning har været omsonst, står tilbage som *sancta simplicitas*. Bogen fremstår nærmest som en politologs – absolut ikke dybsindige – 'armchair philosophy'; teorien overbeviser ingen.

E. Ladewig Petersen

Mogens Hindsberger: *Den grønlandske kristendomsopfattelse fra Hans Egedes til vore dage*. (Museum Tusulanums Forlag, 1997). 276 s., 250 kr.

Mogens Hindsberger: *Grønlandsk livssyn i 1990'erne*. (Museum Tusulanums Forlag, 1997). 229 s., 150 kr.

Mogens Hindsberger oplyser, at han efter en periode som værnepligtig teolog i Grønland i 1962-63 har arbejdet med kilderne til den oprindelige eskimoiske religion og religionsmødet. Hans afhandling om *Den grønlandske kristendomsopfattelse fra Hans Egedes til vore dage* vil undersøge:

- »– om grønlændernes kristendomsopfattelse igennem århundrederne har været og stadig er præget af deres eskimoiske kulturbaggrund,
- om det kan påvises, at den grønlandske kristendomsopfattelse er blevet præget af de første missionærers teologiske udgangspunkt, og om man kan finde spor af både den danske og tyske missionsindsats,
- om de fejl, der altid begås – også i en missionsindsats – kan siges at have haft fatal betydning for grønlændernes forståelse af evangeliet,
- og endelig, om det kan påvises, at den grønlandske mission og senere kirke efter den første pionérindsats stort set kan siges at have levet sit eget liv, således at de kirkelige strømninger, der ellers har præget

kirkelivet i Danmark, næsten ikke kan spores i den grønlandske kirke« (s. 11-12).

Som det ses, er problemformulieringerne ikke for heldige. De to første ville vinde ved at hedde »i hvilken grad« i stedet for det absolutte »om«, og det kræver omhyggelig specifikation af, hvordan »fatal betydning«, »stort set« og »næsten ikke« skal forstås, før begreberne bliver falsificerbare. Hvem der skulle overbevises om, at også missionærer kan begå fejl, er svært at se.

Det metodiske credo røbes i indledningens note 4: Beskrivelsen er det væsentlige og bestandige, mens de forklarende teorier er let forgængelige. Derfor vil Hindsberger skildre grønlændernes møde med kristendommen, set med disses egne øjne. Dermed beder han jo om, at hans egne forklaringer ikke skal tages for alvorligt. Måske derfor er de da også tiest serveret pakket ind i forbehold eller blotte referater af andres meninger. Der er ingen overvejelser om, hvordan hans egen eller hans forlægs hildethed ville kunne stille sig i vejen for en beskrivelse af »wie es eigentlich gewesen«. Det er forbavsende for en historisk afhandling.

Analysens manglende grundighed fremgår f.eks. side 9, hvor »Næsten alle brødreemighedens historieskrivere giver Zinzendorf æren for, at kongen beslutter at fortsætte den lutherske mission« (1731). Noten henviser alene til Bobé (1944) for en anden opfattelse. Dagny Salomonsens lille fine analyse i tidsskriftet *Grønland* 1995, s. 102-109, hvor hun gyldigt frakender Zinzendorf nogen rolle i den sag, kendes øjensynligt ikke. Det inddragne materiale er næsten udelukkende det trykte. En undtagelse er seks grønlandske prædikener fra 1992, som Hindsberger selv har samlet, samt de af ham tilvejebragte interviews fra 1991-92, der findes i *Grønlandsk livssyn i 1990'erne*, som derved